

DELAVEC

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštini predal 290.

GLASILO ZDRUŽENE DELAVSKE STROKOVNE ZVEZE JUGOSLAVIJE.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za članstvo izvod po 1.— Din.

Oglasi po ceniku.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Telefon št. 3478.

Ček račun 13.562.

Iz »Bergbau-Industrie«, J. Arh:

Pred štiridesetimi leti.

Kakor blisk iz jasnega neba je prišlo v maju mesecu leta 1889 vsled deset- in desettisočnega izkoriščanja rudarjev Nemčije do za takratne razmere velikanskega izbruha generalne stavke rudarjev. Že so se vršile v 70- in 80-ih letih razne stavke obupanih rudarjev zaradi prevelikega trpljenja, ali tako veliko gibanje pod gospodstvom takozvanega »Sozialistengesetz-a« je bilo nekaj novega, nepričakovanega, kot nujna posledica podjetniške politike, ki so jo izvajali ti že toliko let nad delavstvom.

Od časa, odkar je nemška država v 50- in 60-ih letih prejšnjega stoletja prepustila lastnikom rudarskih podjetij svobodno gibanje in svobodno ureditev delovnih in medznih pogojev delavstva, namesto državnega sodelovanja in kontrole, je nastal od strani podjetnikov takozvani

roparski pohod na pravice, zdravje in življenje nemških rudarjev, kateri v zgodovini nima lahko primere.

V svojih bratovskih skladnicah (Knappschaftskassen) niso bili rudarji, temveč lastniki rudnikov gošpodarji, v katerih so gospodarili s svojimi pazniki in uradniki, a rudarji so dobivali le miloščino od tega, kar so sami prispevali.

Namesto že prej obstoječega 8-urnega delovnega časa je obstojal 9-10- in še več urni delovnik pod zemljo in kjer se ta ni zadostoval, se je s silo primoralo delati še nadure.

V občevaranju z rudarji je igrala glavno vlogo meterska palica paznika (Steigerja).

Niso bili posamezni slučajji, ko so bili rudarji na ta način tepeni. Pazniki in uradniki so bili podkupljeni. Kdor je zmogel, da jim je »šmiral«, ta je nekoliko boljše stal. Lepa žena rudarja je s svojo »naklonjenostjo« napram pazniku ali drugim višjim čestno veliko vlogo igrala v materijalnih interesih svojega moža. Na vsem premožovnem področju Nemčije se je razpasla korupcija, da je bilo strah in groza. Govoriti o človeškem dostojanstvu rudarja ali pa o kakšni svobodi, bi bila laž. Še do 1890. leta je šel rudarski proletarijat na volišče v spremstvu paznika ali mojstra in gorje onemu, ki bi bil dal svoj glas za delavsko listo.

V teh časih je bila mesečna plača rudarja 50—60 Mark. Kdor je zapustil delo in skušal drugod boljše dobiti, je izgubil takoj vse pravice do zavarovanja.

Že v letu 1860 so skušali rudarji Nemčije, da se ubranijo nastopajoči reakciji z raznimi stavkami, ali vse to je bilo brez uspeha. Vsi poskusi ustanovitve strokovne organizacije so se v teh letih razbili. Leta 1876 ustanovljena »Saksonska zveza rudarjev« je ostala le podpora. Zveza »Rožnega venca« v Porurju je vsled podjetniškega terorja in protustanov kmalu razpadla. Takozvani »Rechtshutzverein« pa se je vrغل, in ne brezuspešno, na agitacijo za preosnovo rudarskega socialnega zavarovanja. O kakšni razredni strokovni organizaciji še takrat ni bilo govora.

Pod takimi pogoji je bilo treba še samo iskre do eksplozije.

Trpinčena, in izmučena mladina je dala povod. Prvi so ustavili delo konjski gonjači in vozači Gelsen-

Zaupniki, vpišite sodruge in sodružice v „Cankarjevo družbo“ in takoj obračunajte! Rok poteka! Vsak delavec in delavka, ako imata kaj ponosa in samozvesti, morata biti člana „Cankarjeve družbe“!

V opekarni Derwuschek v Lajteršperku pri Mariboru so bili delavci prisiljeni stopiti v stavko. Kajti mezde so bile naravnost suženjske. Dosegel se je med tem sporazum in stavka je končana; mezde so zvišane od 10 do 18 odstotkov.

Uprava kemične tovarne v Mostah ne mara kolektivne pogodbe. Gospodje so naziranja, da ima delavec samo ubogati in delati. Veljati kot človek nima pravice. Delavstvo pa zahteva kolektivno pogodbo.

Tako hoče imeti gospoda!

Prosimo, gospod, poleg deseturnega dela smo že delali dve uri čezurnega. Zadovoljni bomo, če nam plačate samo eno čezuro.

kirchner družbe. Dne 3. maja je že zapustilo delo moštvo treh sosednjih jaskov (Schacht). Meščansko šasopisje je molčalo o tem pojavu kakor grob. A že dne 4. maja se je ustavljalo delo od rudnika do rudnika. Udar za udarom, kakor prerijski požar, se je razširila stavka na vse rudnike Nemčije. V Porurju samem je dne 14. maja od 110.000 zaposlenih rudarjev stavkalo že 90.000. Ta stavka je celo prešla meje Nemčije in se zarila v Belgijo in Avstrijo.

Kdor je takrat v Porurju to doživel, se trese danes ob spominu na navdušenost borbe rudarskega delavstva.

Rudarji, ki niso znali niti en stavka pravilno izgovoriti, so šli na govorniška mesta, kjer so s par besedami dali duška svoji ogorčenosti. Če so le rekli, »tovariši držimo skupaj, tako ne sme več ostati«, je navdušenje rastle v nepopisnost.

Da, in oče država je bila s svojimi protisredstvi takoj pri rokah. Velikokrat so bila zborovanja v gozdih (ker se v javnih lokalih niso smela vršiti, op. pis.) po orožnikih in vojaštvu raz-

gnana. Dne 5. maja pa je vkorakal v Porurje 7. armadni zbor, a v Dortmundu se je ustoličil poveljujoči general s svojim štabom.

Prve žrtve so bile pri cehi Moltke in Gladbeck, 3 mrtvi in 4 ranjeni. V Bochumu je pustil neki 19letni poročnik streljati v množico popotnikov, ki so prišli iz kolodvora, misleč, da so stavkajoči. Posledica je bila večje število mrtvih in ranjenih. Na cehi Schleswig bei Brackel sta bila dne 16. maja ustreljena 2 rudarja, 1 ženska in 6 težko ranjenih.

Zahteve delavstva so bile: 10—20% povišanje obstoječih plač, odprava črtanja vozičkov, odprava prisiljenega dela nadur in uvedba 8-urnega delovnika. Za te upravičene zahteve, katere so bile v začetku stavljene lokalno, a so se pozneje centralistično stavile in bile sprejete na tozadevnih zborovanjih že v marcu in aprilu, se niso zmenili ne podjetniki ne vlada.

Sele po izbruhu stavke, dne 8. maja, so podjetniki prišli k skupnemu posvetovanju, na katerem so ugotovili, da delovni čas ni predolg in pla-

če niso prenizke. Vendar so pripravljani na gotovo povišanje plač, a to le pod pogojem predhodne vzpostavitve dela po rudarjih.

Kakor se je poročalo, je bila zasedba izvršena brez vednosti nemškega »Kaiser-ja«, ki je bil takrat na pomorskem potovanju. Vendar, ko je za to gibanje izvedel, je takoj odpisal svojega odposlanca v Porurje, da zadevo na licu mesta preišče. To je imelo za posledico, da je dne 14. maja sprejel deputacijo stavkajočih rudarjev po številu treh z imenom Bunte, Schröder in Siegel.

Ta deputacija je njemu obrazložila vse zahteve in želje rudarjev, predvsem pa je zahtevala že od njih očetov podedovan 8-urni delavnik nazaj. »Kajzer« je obljubil, da bo njih pritožbe in želje potom svojih podrejenih organov pustil preiskati, ter bo rezultat njim sporočil. Ako pa je to gibanje v zvezi s socialno-demokracijo, potem je pa z njegovo dobro voljo pri kraju. Zakaj za njega je vsak socialni-demokrat enak vsakemu državnemu in domovinskemu sovražniku. Če se socialno-demokratska ideja s tem gibanjem meša in k protipostavnemu odporu podžiga, potem bo nastopil z vso brezobzirno strogostjo ter pustil tudi streljati. Ta zadnji izrek je bil od poročevalnega urada za javnost prepovedan.

Cez dva dni nasvetuje cesar podjetniški deputaciji, da naj stopi v stik z zastopniki delavstva. Zakaj, če bi se bilo to prej storilo, bi ne bilo prišlo tako nepričakovano do stavke. Delavec, ki že danes čita časopis in vidi razliko med svojo plačo in dobičkom družb, je naravno, da hoče imeti tudi svoj delež pri tem.

Naslednji dan pride do razgovora med delavskimi zastopniki in predsednikom zveze rudarskih podjetij. Važnejše, kakor dosežen sporazum tega dneva, pa je bila izjava te zveze naslednjega dne, to je 18. maja, ko so pristali na 8-urni delovnik, brez vhoda in izhoda (praktični 9-urnik). Za nadure se ne sme več delavstvo siliti, temveč mora biti to prost sporazum. Doseglo se je še več malenkosti in kar je glavno, noben delavec se radi stavke ne sme preganjati.

Ali v nobenem slučaju se lastniki rudarskih podjetij tega sporazuma niso držali. S čepico pod pazduho so morali rudarji prositi za delo.

Dne 19. maja se je sklenilo na podlagi sporazuma pričeti z delom. Ali veliko število vsled stavke odpuščenih rudarjev je povzročilo tako razburjenje, da so že dne 24. maja na zborovanju obratnih zaupnikov v Bochumu sklenili s 69 proti 48 glasovi z nadaljevanjem stavke. Vendar temu pozivu se je delavstvo le delno odzvalo in do konca maja se je delalo že povsod, razun ogromnega števila odpuščenih. Še so po raznih krajih Nemčije rudarji skušali z delnimi stavkami uveljaviti svoj položaj. Le malokje jim je to uspelo, ali žrtve so morali doprinesiti povsod. Še celo državna preiskovalna komisija se je izrekla v škodo rudarjev.

Tako je poteklo to veliko gibanje rudarskih neorganiziranih množic, izvedeno s težkimi žrtvami ter minimalnim uspehom, a prineslo je rudarjem

spoznanje potrebe strokovne organizacije.

Na podlagi tega spoznanja se je v mesecu avgustu 1889 ustanovila centralna zveza nemških rudarjev. (Verband der Bergarbeiter Deutschlands.) Tisoči in desetstisoči so stopili v njo. Podjetniki in državna oblast so divjali proti njej, ali uničiti je niso

mogli več. Črna lista, prepoved vstopa v javne lokale, vsa preganjanja in ječe so bile brez moči proti naravnim potrebam organizacije rudarjev. Žrtev za rešitev je bila doprinešana; odločni sistematični boj se je vršil za izboljšanje socialne zaštite, plač in varstveno-higijeničnih odredb za rudarje. Parola je bila:

nemški rudar ne bo več za neumnega psa.

Čprav počasi, ali vendar je šlo naprej in naprej. Državna oblast in njeno zakonodavstvo je moralo pričeti računati s potrebami rudarjev in ti imajo sedaj v povojni dobi v svojih rokah, da si izboljšajo svoj položaj v skladu z gospodarskimi potrebami ostalega naroda v državi.

Pa še večji bi bil danes vpliv rudarske organizacije na gospodarstvo in državo, če bi vsi rudarji v enotnosti svojo moč razumeli.

Gospodarstvo in delovni čas.

Nasprotstvo gospodarskih ali pravzaprav kapitalističnih krogov v naši državi napram zaščitni zakonodaji obstoji tudi radi takozvanega delovnega časa. Zakon o zaščiti delavcev predpisuje 8- do 10-urni delovni čas. Kakor vse važne določbe tega zakona, tako je tudi delovni čas le bolj na papirju.

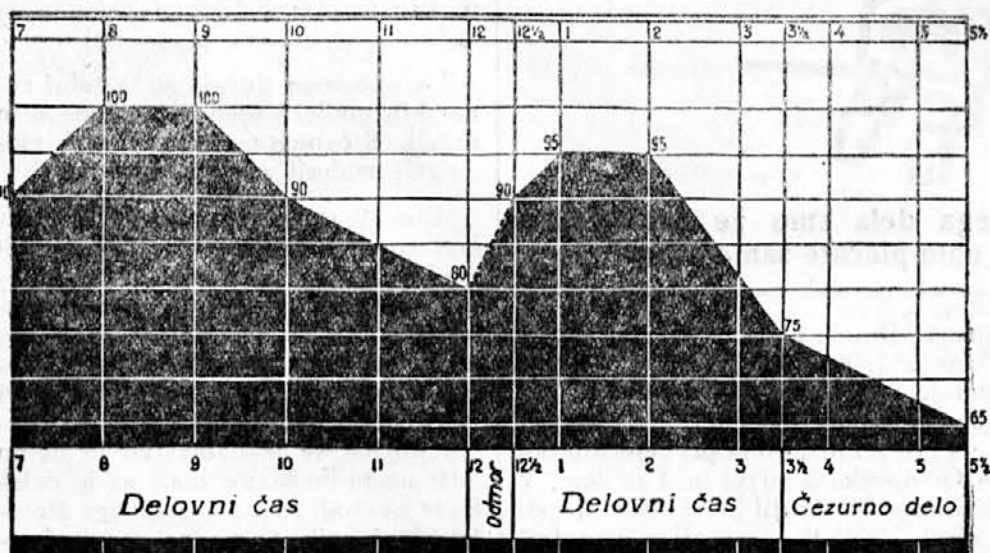
Statistika delovnega časa — in ta pove najbolj po pravici — potrjuje našo trditve.

Po podatkih Delavske zbornice v Novem Sadu velja v Vojvodini take povprečni delovni čas v urah:

	1924	1927
Kovači	12	11
Kolarji	10½	11½
Kleparji	10½	10
Ključav., mehaniki	10½	10
Mizarji	10¼	9¾
Krojači	11	10
Tiskarji	8¾	8¼
Brivci	12	11¼
Strojarji	12	12½
Stavbinski delavci	10¼	10¾
Delavci in nameščenci v		
trgovinah	10½	11
v mlinih	10¾	10¼
tovarnah	10½	9¾

Srbija nam nudi sledečo sliko:

Stroka:	Povprečni delovni čas leta				
	1914	1925	1926	1927	1928
metalska	11½	11	10½	10	9½
lesna	11	9½	9½	9	9
usnjarska	11½	10¼	10	10	10
oblačilna	11	10	10	10	10½
stavbinska	13	11¾	11½	11½	11½
trgovinska	13	13½	12	12½	11½
tiskarska	9½	9½ ¹	10	8½	8½
hotel. sluge	14	14½	14½	14½	13½
živilska	14	12½	12	13	13

Po higijeničnem muzeju v Dresdenu.

njevala do 8. ure zjutraj na 100. Na tej višini je ostala še do 9. ure. Ob 10. uri je že padla na sposobnost ob nastopu v delo, to je na 90. Ob 11. uri je znašala že 85, ob 12. uri 80.

Ob pol 1. uri, to je po polurnem počitku, je delovna sposobnost zopet 90. Ob 1. uri 95, ob 2. uri istotako 95. Potem pa prične rapidno padati. Ob 3. uri znaša le še 80, ob pol 4. uri 75, ob 4. uri 72, ob 5. uri 68, ob pol 6. uri 65.

Ako vzamemo za normalni delovni čas osemurnik, v našem slučaju od 7. ure do pol 4. ure popoldne, vidimo, da je storitev zelo odvisna od svežosti telesa. Če pri normalnem delovnem času pade na koncu dela storitvena aktivnost. Naravnost katastrofalen je pa padec pri nadurnem delu.

Če bi se hoteli vsi iz zgodovine učiti, pa bi imeli že svojo usodo v svojih rokah.

Opomba: Takrat so tudi stavkali prvi naši slovenski rudarji v revirjih Trboveljske premogokopne družbe in so tudi precejšen uspeh dosegli.

Dostavek: Ta članek sem prevedel prvič z namenom, da tudi mi slovenski organizirani rudarji počastimo spomin naših bratov herojev, nemških sodrugov, ki so darovali svoje življenje v borbi za osvoboditev rudarja kot človeka ob 40letnici te gigantske borbe, katere posledice tudi za nas niso izostale. Drugič pa z namenom, da vso članstvo Zveze rudarjev častita ob priliki proslave 40letnice obstoja naši bratski nemški rudarski organizaciji, želeč ji najboljših uspehov v bodočnosti.

Čast žrtvam!

Živela mednarodna proletarska vzajemnost!

Pa bo kdo trdil, da je v Sloveniji bolje. Ne trdimo, da ni, vsaj deloma. V splošnem je pa zlasti v obrti in manjši industriji isti delovni čas, kakor po ostalih delih države.

Navedena statistika je poučna zlasti v enem oziru: Delovni čas v obrti in industriji ni rezultat socialnozaščitne zakonodaje, ampak rezultat borbe med delodajalci in delojemalci. Radi tega je bil krajši delovni čas že pred sankcijo zakona o zaščiti delavcev v onih strokah, v katerih je bilo delavstvo organizirano. Ko je stopil v veljavo citirani zakon, se je mogel uveljaviti z ozirom na delovni čas zopet le v tistih podjetjih, v katerih je bilo delavstvo organizirano.

To dejstvo naj bi služilo delavstvu kot kompas, in mu odprlo oči. Boljša in lepša bodočnost za delavstvo gre edino preko strokovnih organizacij.

Dobro je, da izpregovorimo besedo tudi o neumestni pa stalni zahtevi naših gospodarskih krogov po daljšem delovnem času. Njihovo geslo je: »Čim daljši delovni čas, tem višja produkcija!«

Kaj pravijo k temu strokovne ugotovitve. Higijenski muzej v Drazdanih je preiskoval efekt enega delovnega dneva.

(Glej sliko.)

Pričetek dela ob 7. uri zjutraj, konec s polurnim opoldanskim odmorom ob pol 6. uri popoldne. Delovno sposobnost delavčev zjutraj ob 7. uri, to je ob nastopu dela, je označil z 90. Akcijska sila se je stop-

nost in hitrost dela izključno od delavčeve svežosti. To pa ubija prekomerni delovni čas. Radi tega je silno pogrešno zlasti za male obrtnike, pa tudi za vso industrijo, ako žele izboljšati svoj položaj s podaljšanjem delovnega časa. Taka meto-

Zaščita delavskih zaupnikov.

Tu podajamo odlok Stola sedmorige, ki je pravoveljavnen in ki govori, da ne smejo delodajalci odpuščati delavskih zaupnikov, kakor bi se to njim zdelo.

1. Čl. 119. zakona o zaščiti delavcev.

Delodajalci ne smejo odpuščati niti preganjati delavskih zaupnikov zaradi pravičnega izvrševanja njih dolžnosti po odredbah tega zakona.

2. Odlok Stola sedmorige odd. B z dne 9. avgusta 1927 Ur. 213-27 — v pogledu zaštite delavskih zaupnikov.

Glede na določilo čl. 119. zakona o zaščiti delavcev z dne 28. februarja 1922 Uradni list 74-211 ex 1922 je prosta uporaba čl. 17. službenega reda o dopustnosti 14dnevne odpovedi nasproti delavskim zaupnikom nedopustna. Razveza službenega razmerja je v takem primeru dopustna le iz vzrokov čl. 112. d) zakona o zaščiti delavcev ali čl. 202. in 203. splošnega rudarskega zakona. Če hoče torej podjetje tako službeno razmerje razvezati, mora navesti za to razlog, ki ga k taki razvezi upravičuje. Le ona je dolžna dokazati, da delavskega zaupnika ni odpustila iz službe radi izvrševanja njegovih zaupniških poslov. V večini slučajev bi zaupnik sicer ne mogel dokazati z navedbami kakih činjenic, da je bil odpuščen radi svojih zaupniških poslov.

Zakoniti odpust zaupnika.

Podajamo izvleček iz zakona o zaščiti delavcev, da delavski zaupniki vedo, kako se jim je ravnati.

Po čl. 112. zakona o zaščiti delavcev prestane mandat delavskega zaupnika:

a) Z izgubo državljskih pravic po polnovejavni sodni odločbi.

b) Zbog težke kršitve dolžnosti odnosno prekoračenja dolžnosti, ako je nastala s tem nevarnost za življenje, zdravje in druge važne interese zaposlenih delavcev in podjetja. O vprašanju, ali je nastala težka kršitev dolžnosti ali prekoračitev področja, odloči na zahtevo lastnika podjetja ali dveh tretjin zaposlenih delavcev dotičnega podjetja pristojna Inšpekcija dela, zoper katero odločbo se sme nezadovoljna stranka pritožiti na ministrstvo za socialno politiko.

Po čl. 202. in 203. rudarskega zakona prestane takoj brez odpovedi

da pomeni prej katastrofo, kakor pa dvig gospodarstva.

Ze to dejstvo dokazuje, da je delavska zaščita nujno potrebna. Dolžnost države pa je, da je ne ohrani le v sedanjem obsegu, ampak da jo zgradi do največje potankosti.

službeno razmerje, če je zaupnik spoznan krivim hudodelstvom, pregreška iz dobičkaželjnosti ali zaradi dejanja, ki je v nasprotju z javno pravostjo, ali ki je zakrivil prestop proti varnosti osebe, časti in lastnine delodajalca po določenih kazenskega zakona.

Istotako sme biti zaupnik odpuščen brez odpovedi, če se je težko pregrešil z ozirom na zvestobo, pridnost in dolžno spoštovanje napram predstojnikom, če se peča s postranskim opravičilo, ki ni združljivo z njegovim službenim razmerjem ali če zlorablja službene tajnosti v škodo svojega delodajalca.

Po čl. 82. obrtnega reda se sme razvezati delovno razmerje z zaupnikom takoj brez odpovedi:

a) če je sklepa delovno pogodbo prekanil imetnika obrta, pokazavši nepravice in popačene delavske knjižice ali spričevala, ali ga je prevaril o obstanku drugega delovnega razmerja, ki ga istočasno veže;

b) če se pokaže, da je nesposoben za dogovorjeno delo;

c) če se vda pijančevanju in je bil opetovano zastoj posvarjen;

d) če zakrivi tatvino, poneverjenje ali kako drugo kaznivo dejanje, ki ga naredi, da je nevreden zaupanja obrtnega imetnika;

e) če izda kako opravičilo ali obratno skrivnost ali brez privoljenja obrtnega imetnika vrši postransko opravilo, ki ga ovira v delu pri obrtu;

f) če je neupravičeno popustil delo, ali stanovitno zanemarja svoje dolžnosti ali pa druge pomožne delavce ali domačine zapeljuje v nepokorščino, v upor proti imetniku obrta, v neredno življenje ali v nenravna ali nezakonita dejanja;

g) če zakrivi grobo razžaljenje časti, telesno poškodovanje ali nevarno pretenje zoper imetnika obrta ali njegove domačine ali zoper druge pomožne delavce ali kljub prejšnjemu svarjenju neprevižno ravna z ognjem in lučjo;

h) če ima nalezljivo bolezen ali če postane po svoji krivdi nesposoben za delo ali ako nesposobnost za delo, katere ni sam kriv, traja čez štiri tedne in če je dalje nego 14 dni v zaporu.

STROKOVNI VESTNIK.

Petdeset let obstoja Kranjske industrijske družbe.

Letos bode praznovala — sicer morda prav na tihem — Kranjska Industr. družba petdeset let obstoja železarne. Pol stoletja je v zgodovini kaplja v morje, toda ker prihaja pri tem do izraza predvsem mukopolno polstoletje dela dveh generacij, katero je vstvarilo iz muzejsko-stare male, primitivne obrti mogočno svetovno znano podjetje, je ob vsem, če se pri tem spomnimo na vse številne žrtve dela, ki so padle za to industrijo, pol stoletja nepopisna zgodovina. Desetletja stoji na čelu tej industriji železni magnat, generalni ravnatelj Noot, ki mu moramo priznati, da je z vso kapitalistično modrostjo razširjal in vodil to podjetje in ga posebno razvijal in racionaliziral zadnja leta pod tehničnim vodstvom tehničnega ravnatelja Hoffmanna naprej v popolnoma modern stil obrata težke železne industrije, kakor zahteva to današnji mednarodni položaj in trg.

In če se užiš v to delo, v to vrvenje, ropot in bučanje, cviljenje, prah, vročino, smrad in plin, lajanje in tuljenje, v železni potok iz peči, v ropotajoče valjane na Savji in Javorniku, v zvijajoče se železo, ki ga stiskajo tisoče kilogramov težki valjarji, v ropot žrebharskih strojev, v bučanje žičarskih bobnov in drdranje mrzlovaljarskih strojev, v tuljenje glavne transmisije z vrvmi, v rjovenje turbin in motorjev, žerjavov

in v električnega robota, ki valja železo sam in je nadoknadil desetine nekdanjih silno močnih valjarjev kakor njegov brat, električni robot-žerjav, ki je isto nadomestil desetine delavcev, če se užiš v to delo, spoznaš vso neizmerno moč delavskega razreda, vpreženega v jarem kapitalizma. Tam visoko pod planino je rezervar, ki daje pogon s silnim vodnim pritiskom Javorniški valjarni, tam v Vintgarju elektrarna in dalje v Radovni drugi, ki sta matici Savske in Javorniške tovarne, ki pošiljata življenje delu in smrti vsakemu, če se ne pazi, ali ki vsled izmučenosti pozabi na tega strašnega neusmiljenega sovražnika in vendar tolikega dobrotnika človeštva. Vse te sile bijejo in silijo železo, da se oblikuje in z njim vse druge, ki dan za dnem, v zimni in poleti, delajo vedno isto, vedno enako, vedno električno.

Če se užiš v ta znojna telesa, robotov, od potu premočenimi, mokrimi srcaji, oljnata, umazana, dvigajoča dnevno tisoče in tisoče kilogramov železne teže, stoječa pred pečjo z železnimi drogi, pred pečjo, v kateri je 1200 do 1800 in morda nad 2000 stopinj vročine, ali zopet v one v valjarni, ki s klešami trdo vsak dan grabijo znojni, da, tedaj, kadar to razumeš, razumeš, ker si vse to sam delal, sam preizkusil, trpel in se potil in šel živalsko izmučen in gladen domov, da drugi dan zopet pričneš, da, kadar to razumeš in se v to

uživši in več, da bi bil svet v železne obroče dejan, če bi vlekl železni pas, iz te tovarne, da bi bil svet, zemlja cela povezana z žico, kakor poveže Rabinčan piskar, ako bi vso žico, katero so naši žičarji že izgotovili v tej tovarni, povili krog sveta, da, potem vse, kaj je železarna Kranj, industr. družbe, Petdeset let bode praznovala, polstoletja obstoja in vendar je ta proslava tudi žalosten spomin na vse tiste strašne žrtve dela, ki so padle za to industrijo pri delu; njim gre v prvi vrsti nad vsem priznanje. Da, Bradašku, ki se je živ spekel med železnimi ingusi, svetniku dela naše martinarne in drugim, ki so strašno trpeli in ponesrečili, poginjali med jermeni v transmisijah, smučkanji od težke, vroče železne mase, ki jim je bila vlečena skozi živo meso, ki so v turbinah poginili vsled defekta ponorelega stroja, da vsem tem neznanim, pozabljenim priznanje. Ob tem spominu bode praznovala naša tovarna polstoletnico. Ali bo podjetje vendar razumelo ceniti junaka vsvarjene veličine vsega tega, **delavstvo**, ali bode imelo pogum odkloniti malenkostno zahtevo, katero je stavilo delavstvo za enkratni izvanredni nabavi prispevek in če ne bode, tedaj bode delavstvo moralo najti način in sredstva, da prisili kapital, da da malenkostne obresti naše dote. Kovinarji KID zavedajte se pomena te polstoletnice in praznujmo jo tudi mi tako, da bode sleherni stopil v vrste skupne organizacije in da bodo zametki lepše, z lepšimi spomini praznovali tridesetletje.

Tuleča sirena vas kliče, vsaki dan k strojem in vselej, kadar vas, zavedajte se tega, da vas kliče tudi v vrste bojne fronte dela, v vrste organizacije probujajočega velikan dela.

Sekcija težke železne industrije Jesenice.

Kakor smo zadnjič poročali, je naše članstvo 21. aprila sklenilo, da bomo s samopomočjo si pomagali za upokojeiška stanovanja. Z veseljem danes že lahko poročamo, da je velik del članstva temu sklepu takoj zadostil in podpisal izjave za tozadavne odtegljaje od plače. Tako so se posebno sodruzi na Javorniku odzvali in že do sedaj v velikem številu podpisali svoje izjave. Isto so se sodruzi na Dobravi odotali, pozivili sebe in sklenili, zopet v večjem številu vstopiti nazaj v organizacijo. Saj je pa na Dobravi tudi zadnji čas bil; prvi uspehi so povoljni. Tamkajšnjim zapornikom pa priporočamo nevladno vztrajnost, ker kjer so dobri in vztrajni zaporniki, je tudi dobra in vztrajna organizacija, to je nepobitna istina. Vsem pa, ki to akcijo zadržujejo, kličemo, da naj se vendar vsak zaveda, da je le v skupnosti zjamčen uspeh. Vsak sklep, ki se napravi, je treba provesti v dejanja, sicer je odveč, da govorimo, če sklepom ne bodo sledila dejanja. Vsak naj se vendar tega zaveda, da brez žrtve ni nobenih uspehov in da uspeh prihaja od izraza šele tedaj, kadar se delavstvo dejansko v masah v tisočih oklene dela in izvaja svojo solidarnost potom različnih skupnih žrtv, katere tej skupnosti donajajo potem čudežne sadove solidarnosti v obliki materijelnih in kulturnih dobrin. Jeseničani, Javorničani in Dobravčani, otrešite se enkrat vendar svoje prirojenosti in tem, da ne bodele sami sebe z obljubami pitali, to se pravi, napravljali lepe sklepe, zanje glasovali, potem pa figo v žep in že drugi dan postali figa-mož. Naredi vendar vsak s seboj enkrat obračun in skleni: jaz hočem, jaz moram, mi hočemo, mi bomo, mi smol!

Tistim toraj, ki nas zadržujejo, velja to: vsakega dolžnost je, iz solidarnih oziror slediti temu sklepu. Zatoraj, kadar se ni, naj podpiše izjavo, od zaupnikov predloženo, čimprej; čimprej, tem preje bomo s prvimi uspehi zrušili vse omahljivce, ko bode stala prva stavba te velike solidarnosti. S ponosom bode vsak gledal nanjo z zavestjo, da smo ustvarili to mi, mi nimačiči s svojo solidarnostjo.

Treba pa je povedati še onim nekaj, ki z raznimi izgovori hočejo ustvarjati nezaupanje v to akcijo, osobito onim, ki se vedno s temno propagando odbijajo kovinarje na Savi, Javorniku in Dobravi od organizacije in akcije našega Stan in Doma za upokojeiška stanovanja, da vam vaše egoistično in škodljivo delo ne bode uspelo. Mi smo na pohodu, naše vrste se množijo dnevno, v našem delavstvu je prodrlo pravilno pojmovanje strokovne, delavsko-razredne organizacije; naši zaupniki delajo stalno na to, da se položaj obrne za nas vse na boljše. Zaupniški zbor šteje že 140 mož; v vseh oddelkih je zopet zasidrana naša organizacija, povsod smo prodrli, povsod se vračajo, kjer so že bili. Zakaj pa ne, saj nas pa tudi ničesar ne loči; vseh nas stremljenje gre pred vsem za tem, da se preko nas in brez nas v tovarni ne bo moglo več delati in nas upropaščati telesno in duševno, da se vzdržijo zakonite in kolektivne meje, da branimo delovni čas, da si zboljšamo položaj, osobito onim, ki so najbolj prizadeti in v največji bedi, da ustvarjamo iz lastnih žrtv skupne gospodarske dobrine, da postanemo ne samo strokovničarji, zagrizeni v obratna vprašanja, temveč, da se izpopolnimo z dejanji kot združeni in pričenemo gospodarsko gledati s pravnimi marksistično-materijalističnimi očmi okrog sebe. Da začnemo ustvarjati tudi za sebe, da se z lastnim gospodarstvom uveljavimo in dokažemo svetu, da nismo voljni več mehko postiljati samo drugim, temveč, da vemo, kaj pomenimo, če v malem in velikem družimo svoje sile, da s svojo skupnostjo in solidarnostjo lahko ustvarjamo čudežne stavbe in ogromne kulturne koristi. 2500 delavcev nas je pri KID in če nas dvatisoč od teh spozna svojo gospodarsko moč in pomislimo, da smo 10 let zgubili v agoniji nepojmovanja

te lastne sile, tedaj hočemo sedaj to nadoknaditi; da, mi hočemo, kajti mnogi so podpisali ne le en delež, celo dva in tri, ker imajo nezmisljivo vero in voljo v samega sebe in skupnost. Mi smo dozoreli gospodarsko, mi hočemo z lastnim ustvarjanjem in lastnim gospodarstvom deljansko pokazali vsakemu, da je naš denar zjamčen in skrbno upravljan kot skupna last in bomo v tem pogledu skrbeli za to, da vsako najmanjše nezaupanje odpade, ker naši zaupniki že sedaj kot strokovničarji tudi v gospodarskih organizacijah upravljajo vzorno in z vso previdnostjo milijonske vrednosti. Tistim pa toraj, ki še naprej trdoglavo dvomijo, ni druge pomoči, kot da jih pustimo, da počakajo, da bodo videli dejanja, sicer pa jim svetujemo, da ne drže križem rok v senci z upanjem na Mesijo, ker ga ne bo. Mesija je v nas: Vstanite sužnji iz duševnega prokletstva, saj bratje smo, da, in vsi enaki, toda bodimo bratje dejansko. Solza sočutja ne da kruha gladojučemu otroku; brez usmiljenja je tudi obraz, ki solze zavrača, da pa z desnico kar more, to je brat — bratu. Zatoraj, ne kremžite se in ne lačajte sami sebe, rešitev nas zaveva nas samih.

Mi hočemo, mi bomo, mi moramo! Tako naprej!

Kaj pa pomeni v črno zavita rdeča zastava na Delavskem domu?

Tako so se spraševali naši kovinarji dne 14. maja, ko je plapolal žalni znak iz Delavskega doma. Kmalu na to pa se je raznesla vest, da je prejela podružnica brzojav, da je preminul predsednik Saveza Metalških Radnika Jugoslavije.

sodrug Jankovič Killjan.

Težko nas je pretresla ta tužna vest. Jankoviča ni več med nami; baš sedaj, ko bi ga tako trebalo, pa je podlegel. Neverjetno smo stremeli v brzojavko, ki nam je povedala: Jankoviča ni več!

Slava mu!

Naš Savez zaznamuje zopet novo veliko izgubo človeka, sodruka, ki je, moramo priznati, za naše razmere nenadomestljiv. Bil je vester in vnet ter do skrajnosti požrtvovalen in storil je vse, kar je bilo v njegovi moči, za povzdigo in pojačanje položaja kovinarskih delavcev v Jugoslaviji. Po poklicu je bil livar. Ko smo se ujediniili, je odšel v Beograd kot prejšnji blagajnik Osrednjega društva kovinarjev in prevzel mesto centralnega blagajnika našega Saveza. Sedaj, na zadnje, je bil uradnik pri beograjski Delavski zbornici, statistikar, in je zasedel najvišje mesto, kar ga ima naš Savez: prevzel je predsedstvo Saveza Metalških Radnika Jugoslavije. Bolj tiho je bilo njegovo delo, zato pa toliko težje in naporno. Blag spomin nam ostane na njega; kot vzgled je bil vsakemu v neumornem delu za organizacijo. Težko ga pogrešamo. Zapušča ženo in sinčka, katerima izrekamo naše globoko sožalje.

Bodi mu zemljica lahka!

Sekcija težke železne industrije Jesenice.

Žalostna usoda proletarske žene.

Dne 8. maja t. l. je ob 6. uri zjutraj peljal bolniški kontrolor Šlibar ženo Ivano tovarniškega delavca Jakoba Legata iz Javornika v Ljubljano v bolnico. Med potom pa je izdihnila pred kolodvorom Žirovnica, kjer so jo takoj izložili in prepeljali na njen dom v Rodne.

Kakšna izobrazba pa je to?

Pri »Kranjski industrijski družbi« imamo česarakega mojstra, ki rad pozabi na dostojnost in nahruli stare delavce z govedom ter vsiljuje svojega sina na prva mesta in na ta način povzroča spore. Mi mu priporočamo, da naj bo dostojen, sicer bomo primorani še kaj več povedati, čeprav ba to neljubo, toda ne nam...

Odprto pismo gospodu inspektorju »Inspekcije dela« v Ljubljani.

Gospoda inspektorja prosimo, da vzame na znanje, da je položaj vajencev v mali obrti v radovljiškem okraju obupen. Z malimi izjemami so vajenci popolnoma brezpravnici. Tako na primer morajo vajenci delati od 4. oz. 5. ure zjutraj pa do 10. in 11. ure zvečer in to celo ob nedeljah. To pa prekaša vendar vse meje izkoriščanja. Konkretno navajamo sedaj samo en ugotovljen slučaj. Tako se godi pri g. Jožetu Starotu, mizarskemu mojstru na Rečici pri Bledu, kar smo izvedeli od zanesljive osebe, ki to opazuje. Apeliramo na gospoda inspektorja, da pošlje v ta okraj izvidnika, da se bo ta na licu mesta prepričal o nedopustnem trpinčenju vajencev in vajenk pri raznih šiviljah in drugih mojstrih. Vse delavstvo pa pozivljamo, da nadzoruje mojstre, ter naj vsak sličen slučaj prijavi svojemu zaupniku v tovarni KID. V naši državi še vendar velja zakon ter je treba poskrbeti, da se tako brezčutno izkoriščanje eksperimentalno kaznuje po zakonu o zaščiti delavcev, če ne, bo res kakšen mojster mislil, da smo na Kitajskem. Mi vemo, da se vajenci sami navadno ne bodo upali povedati, kako trpijo in delajo, zato pa je treba, da stariši tudi sami nastopijo in se pobrigajo za svojo nesrečno dečo; kakšni pa bodo ti izmučeni otroci, ko dorastejo? Vsaka stvar mora vendar imeti svoje meje!

S. M. R. J., podružnica Jesenice.

Za smeh in kratek čas.

Par let je pretelko, odkar je enkrat na Silvestrov večer Ambrožič Vincenc prav prijetno zabaval jeseniške kovinarje s ku-

pletom, katerega dve kritici priobčujemo za spomin Ambrožiču, ki je odšel tja, kamor je naslovil ta kuplet:

Zdaj vam povedal bom tako, naj se ne čudi temu nikdo. Če k'tereга kdaj zadene kaj, koj sebi v »varžet« dene naj. Vse po vrsti bom obral, kar ne zdi se nekaj mi prav. Če v drugo spet bom kdaj vam pev pa prid'ite vsi, da sliš'ite odmev.

Procesija iz cerkve je prišla, pred njo je igrala godba. Za godbo s svečami so šli, sociji in komuni vsi; to bilo je strašansko lepo, za škrljico prvo se je šlo. Če šlo bo to tako naprej, bo bič zapel kot še nikol' poprej!

In v enem verzu pravi Ambrožič: »Res čudno se mi na svetu zdi, da smola vedno se me drži.« Da, da, sedaj sta odšla oba »smolarja« in Ambrožič lahko zapoje: Povprašam vas, al' nisem mar' pomilovanja vreden jaz smolar... Glejte, sodruzi, take stvari so nam mnogo škodovale, dasi so bile v zabavo, vendar ni bilo umestno, da se je žalilo verski čut posameznikov. Kaj pa bi Ambrožič sedaj rekel, da bi kdo sestavil tak napev, ki bi se nanašal nanj in na njegovo udeležbo pri velikonočni procesiji? »Če bo šlo tako naprej, bo bič zapel, kot še nikol' poprej!«

Drugim za vzgled!

Danes se je zglasila ena izmed najstarejših »sodružic T. pri meni in mi pomolila 4 Din. Ko jo vprašam, za kakšen namen, mi pravi: »No, jaz hočem dati za zaplenjeno majsko številko »Svobode«, katere tisk bodo morali gotovo kljub temu plačati.« Posnemajte sodruzi in sodružice, toda predvsem pa se sedaj odzovite s pristopanjem k »Cankarjevi družbi«; vsak član Saveza Metalških Radnika Jugoslavije na Jesenicah, Javorniku in Dobravi naj bo tudi član »Cankarjeve družbe«. Dalje opominjamo vse članstvo, da naj vsak pravočasno poravnava vse prispevke za mesec maj.

Za »Stan in Dom« se bode pričelo odtegovati prispevke s 15. junijem. Vsak naj se potruži in naj pri svojem zaupniku čimprej podpiše tozadevno izjavo. Kot vzgled za to naj vam zopet navedemo, da so se zglasili trije vajenci iz žrebljarne in so tudi podpisali za »Stan in Dom«, kar se jim seveda ni odreklo. In če vajenci tako idealno razumejo solidarnost, tedaj jih smemo vendar upravičeno staviti delavcem za vzgled. Tudi veliko število delavk se je že priglasilo; značilno je tudi, da so vsi organizirani delavci »iz prostora« tudi že podpisali izjave. Kje pa ste drugi, ki vam ne gre tako trdo, kakor slabo plačanim ženskim delavkam, vajencem in pomožnim delavcem? Besede mičejo, dejanja vlečejo; posnemajte jih!

Predsednik.

Kovinarji, člani Saveza Metalških Radnika Jugoslavije, podružnic Jesenic, Javornika, Dobrave, Lesc, Most, Ljubljane, Celja, Guštanja, Mute, Tezna, Maribora, Fale, Žreč, Štor, vpišite se takoj v »Cankarjevo družbo«! Zaupniki, poberite članarino za »Cankarjevo družbo« in jo pošljite »Cankarjevi družbi«!

RUDARJI.

Rudarji Trbovelj, Zagorja, Hrastnika, Črne pri Prevaljah, Leš, Velenja, Zabukovce, Rajhenburg-Senova, Kočevja, Mežice, ali ste že člani »Cankarjeve družbe«? Zaupniki, vpišite vse, ki še niso vpisani in pošljite članarino! Naš ponos je »Cankarjeva družba«.

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Maribor—Lajtersperk.

Stavka opekarskih delavcev v Lajtersperku zmagovito končana. V Derwuschkovi opekarni v Lajtersperku se je hotelo z začetkom letošnje sezijske delavstvu njihove žetake nizke meze znižati. Podjetnik je lamski dogovor glede medz kratkoma razveljavil ter vsiljeval znižanje. Delavstvo si je potom svoje strokovne organizacije postavilo svoj predlog ter ga potom iste predložil podjetju. Ker pa je podjetnik njihove zahteve odklanjal in zahteval za zmanjšane meze celo več dela, je delavstvo seglo po zadnjem sredstvu in dne 8. t. m. stopilo kompaktno in solidarno v stavko. Prva pogajanja, ki so se vršila v Mariboru dne 10. t. m. pri Inspekciji dela, so bila brezuspešna. Dne 14. t. m. pa se je solidarnost organiziranega delavstva moral podjetnik udati ter se je sklenila kolektivna pogodba, s katero se zvišajo meze od 10 do 18 odstotkov. V pogodbi so dalje zapopadena mnoga važna socialna vprašanja in naturalne dajatve, kakor: stanovanja, kurivo, razsvetljava itd. Stavko je vodila Splošna delavska zveza in so na pogajanjih sodelovali poleg zaupnikov še Jakomin, Haramina, Čeh, inž. Šorli in sreziški poglavar g. dr. Ipvic. Delavstvu k njihovem uspehu čestitamo; delavci iz drugih podjetij pa naj vadijo, kaj zmore organizacija, solidarnost in zavednost.

Člani in članice »Splošne delavske zveze Jugoslavije«, podružnice Ruše, Maribora, Hrastnika, Celja, Most, Medvod-Goričan, Kranja, Tržiča, Ljubljane, Šoštanj, Ptuj in Mojstrane, ali ste že člani »Cankarjeve družbe«? Kdor še ni, naj takoj pristopi! Zaupniki, skrbite, da bodo vsi člani! Naša »Cankarjeva družba« mora biti močoven spomenik Ivana Cankarja. Letos bode izdala krasne knjige z lepimi po-vestmi in slikami.

Usnjarski delavci v Mariboru.

Odkar se naši usnjarski delavci ne brigajo v taki meri za svojo strokovno organizacijo, kakor so se pred leti, nam je marsikatera pridobitev, ki smo jo priborili, bila odvzeta. Da bi pa to le ne šlo predaleč, smo za dne 15. t. m. sklicali sestanek, da se pomenimo o naših razmerah in težavah. Na sestanku je poročal s. Jakomin iz Ljubljane o potrebi organizacije in to tako temeljito, da je nam le žal, da ni vse usnjarsko delavstvo bilo navzoče na tem lepem sestanku. O poteku stavke v Derwuschkovi opekarni je poročal sodrug Dvoršak in povdaril, kaj zmore organizirana volja in solidarnost. K besedi se je oglašil tudi sodr. Mato Kiš in pozval delavstvo, da mora napraviti sklep, da vsi navzoči gredo na delo za pridobivanje članov in okrepitev svoje organizacije.

Mojstrana.

Dne 12. t. m. se je vršil pri nas ustanovni občni zbor naše strokovne organizacije. Mi smo sicer imeli že prejšnja leta organizacijo, ker pa je tovarna cementa obratovanje pred par leti ustavila, je s tem prenehala tudi strokovna organizacija. Občni zbor je posetilo lepo število članov in je za pripravljali odbor poročal o vsem dosedanjem delu sodr. Ivan Beznik. O položaju delavstva in nalogah strokovnih organizacij je poročal tajnik sodr. Jakomin iz Ljubljane.

V odbor so bili izvoljeni naslednji ss.: Predsednik Ivan Bernič, podpredsednik Janša Ivan, tajnik Rabič Ivan ml., blagajnik Krznarič Pavel; odborniki: Šifrer Anton, Krznarič Mihael, Sodja Anton; nadzorstvo: Šifrer Franc, Pold Pavel in Hraštar Franc. Novi odbor ima nedvomno pred seboj veliko perečih stvari, katere čakajo, da se jih nekdo loti in tako izvede, da bo delavstvo imelo od tega koristi. Nič se pa ne bo moglo izvesti, če ne bo vse delavstvo organizirano kakor en moč. Zato mora vsak delavec takoj postati član svoje organizacije. Zavedajte se, da kolikor moči in zavednosti, toliko pravic!

Podružnica papirničarjev v Sladkem vrhu.

Pri nas smo dne 5. t. m. imeli tako lepo zborovanje, da si takih želimo večkrat. Skoro vse delavstvo »Sladkogorske tovarne« se je zbralo; nas vse je prevajal duh enotne volje, združitev v svojo obrambo. Žal je bilo marsikomu, da ni že poprej vstopil v vrsto organiziranih bojnikov. Tajnik s. Jakomin je v slovenskem jeziku orisal v pomembnih besedah položaj delavstva ter dokazal nujnost, da si delavstvo ustvari organizacijo in izboljša svoj mizeren položaj. V nemškem jeziku je za tem s. Čeh iz Maribora obrazložil stvari, katere so aktualne in pozval delavstvo, da se vse do poslednjega organizira.

H koncu se je poverilo več zaupnikov, da pripravijo vse potrebno za občni zbor, kateri naj bi se vršil tekom prihodnjega meseca. S tem bode pri nas zopet upostavljeno redno poslovanje naše strokovne organizacije. — Sodruzi, le pridno na delo in uspehi ne bodo izostali!

LESNI DELAVCI.

Lesni delavci iz Ljubljane, Maribora, Ptuj, Celja, Križ, Rakeka, Starega trga pri Rakeku in drugod! Rok za vpis v »Cankarjevo družbo« poteka. Vpišite se! Zaupniki, pozovite še tiste člane, ki se še niso vpisali, da postanejo člani »Cankarjeve družbe«.

Živilci.

Peki Maribor.

Pevski odsek pekov v Mariboru priredi vsako leto svoj izlet. Lansko leto so obiskali sodruge v Grazu (Avstrija), letos pa posetijo Ljubljano.

Ob tej priliki priredi Zveza živilskih delavcev Jugoslavije v Ljubljani dne 8. junija 1929 ob 8. uri zvečer v dvorani Delavske zbornice »Pevski koncert«, pri katerem sodelujejo:

Pevski odsek pekov Maribor.

Pevska odseka pekov in mesarjev Ljubljana.

Pevsko društvo »Cankar« Ljubljana.

V nedeljo, dne 9. junija 1929 ob 3. uri popoldne se vrši velika vrtna veselica v hotelu »Tivoli« (švicarija) s petjem, godbo, plesom, srečolovom itd.

Vabimo vse ljubljansko delavstvo, da se udeleži koncerta in veselice, posebno pa se pozivlja delavstvo, da se udeleži sprejema mariborskih sodrugov v soboto, dne 8. junija ob pol 6. uri zvečer na glavnem kolodvoru, ko dospejo z brzovlakom.

Kdo od članov živilske organizacije (peki, pivovarnarji, mesarji) še ni član »Cankarjeve družbe«, naj takoj pristopi, ker rok za prijavitev poteka. Naš Cankarjev spomenik »Cankarjeva družba« mora biti lep in velik. Zato naj ne bo nobenega, ki bi ne bil član!

Pivovarji.

Razmere, v katerih živi pivovarsko delavstvo, so isto prisilile, da prično treznejše gledati in si ustvariti močno organizacijo. V preteklem letu se je organizacija pivovarjev, tako v Ljubljani kakor tudi v Mariboru, po članstvu znatno zboljšala. Saj je pa tudi že zadnji čas, kajti na zadnjih sestankih tako v Mariboru kot v Ljubljani se je pokazala vsa beda pivovarskega delavstva. Na eni strani skrajno mizerne plače in na drugi strani šikane od predpostavljanih so prisilile delavstvo do sklepov, da si svoj položaj na vsak način zboljša in uredi. Pravilno je povedal nek sodrug na sestanku, češ: doma beda, v tovarni bič, za tvoje žulje vlečejo kapitalisti mastne dividende; če temu ni pomoči, je-li to pasje življenje vredno še človeka? Res je, da tako življenje ni življenje človeka, zato si ga bomo složni in močni zboljšali. Osvojiti si moramo geslo: eden za vse — vsi za enega in sodrugji po njem se ravnaite!

OBLAČILNI DELAVCI.

Članom v vednosti!

Velikokrat se dogaja, da posamezni člani zlorabljajo pravilnik in zahtevajo od zaupnikov brezposelne znamke, dasiravno nimajo za to nobene pravice. Radi tega je centralni odbor na svoji seji sklenil sledeče: Pravilniku se doda pri 5. točki: ako član zasluži tedensko manj od 150 Din, ima pravico do brezposelne znamke. Nadalje se sledeče: V času sezijske, to je od 15. marca pa do 15. julija ter od 1. oktobra pa do 31. decembra se izdajo brezposelne znamke, ako je član zaposlen pri mojstru ter zasluži manj kot 150 Din le vsak drugi teden. Ako pa ima član več, še neizgotovljenih kosov v tednu, v katerem je prejel le 150 Din zaslužka, pa ima pravico do brezposelne znamke. Brezposelni člani, kateri niso pri mojstru, imajo pravico do brezposelnih znamk v vsakem času. Centralni odbor je bil prisiljen sprejeti ta sklep, ker so nekateri člani tudi v najboljši sezijski zahtevali brezposelne znamke, kljub dobremu zaslužku in ima tako marsikateri član v celnem letu le po par plačanih prispevkov. Kateri član bo hotel še nadalje izrabljati brezposelne znamke, ga blažnik lahko izbrši iz seznama društvenih članov. Pozivljamo zaupnike, da se točno po tem sklepu ravnaajo. Centralni odbor.

Oblačilni delavci Ljubljane, Maribora in Celja, tudi mi bodimo člani »Cankarjeve družbe«! Kdor se še ni vpisal, naj se vpiše takoj! Za leto je že zadnji čas.

STROJNIKI IN KURJAČI.

Sodrugji strojniki in kurjači! Vpišite se nemudoma v »Cankarjevo« družbo. 20 Din članarine letno vam prinese v jeseni 4 krasne knjige. To je naša družba in zato naj bo vsak naš član tudi član »Cankarjeve družbe«.

MONOPOLCI.

Savez Monopolskih Radnika i Radnica je poslal ministrstvu financ in centralnemu tajništvu Delavskih zbornic vlogo glede pravilnika o delavskih kategorijah in plačilnem sistemu, ki je stopil v veljavo 1. aprila t. l. Med delavci vseh monopolskih podjetij je izzval ta pravilnik veliko nezadovoljstvo. Iz mnogih monopolskih podjetij je delavstvo poslalo brzojavne finančnemu ministrstvu, ministrstvu za socialno politiko in narodnega zdravlja ter monopolski upravi.

Vloga, ki je bila poslana od centralne uprave Saveza monopolskih radnika i radnica, govori o tem pravilniku sledeče:

Iz pravilnika in navodila, kako se ima izvajati, vidimo, da so interesi delavstva s tem pravilnikom zelo poslabšani. Medtem, ko se je prejšnji zaslužek sukal od 25—45 dinarjev dnevno in se izplačeval v večjem delu delavstvu dekadno (10 dnevno), bo sedaj po novem pravilniku ta zaslužek mnogo manjši in se bo izplačeval samo za one dni, katere se dela, ker delavci tretje kategorije ne morejo nikdar postati polumesečarji. Dosedanji način dela je omogočal delavstvu, da svojo minimalno plačo poveča z večjo količino produkcije in tako za gotov čas mezdo dvigne do 40 in 45 Din.

Kakor govori pravilnik, so delavci razdeljeni v tri, odnosno štiri kategorije. Delavci IV. kategorije imajo osnovni dnevni zaslužek, kakor delavci III. kategorije in dobe osebno doklado. Vsaka kategorija šteje osem stopenj (stepeni), po katerih se plača osnovni dnevni zaslužek. Ogromna večina delavcev in delavk, katerih mezde so že naprej iznešne, prihajajo v III. kategorijo in njihov osnovni dnevni zaslužek izgleda tako:

Stopnja:	leto službe:	dnevno Din:
1	do izpolnjenih 5	10.—
2	od 5—10	12.—
3	od 10—15	13.—
4	od 15—20	14.—
5	od 20—25	15.—
6	od 25—30	16.—
7	od 30—35	17.—
8	od 35—40	18.—

K temu je še dodati osebno doklado, ki znaša dnevno 16 Din. K temu treba takoj povdariti, da je pri novih delavcih in delavkah, ki stopajo v službo, določena učna doba 8 tednov. Za ta čas do izužitve (osposobitve) dobiva samo 75 odstotkov določene minimalne mezde — a ta doba, »do osposobitve«, je doba, za katero se ne ve, kako je dolga.

Kakor se iz tega razvidi, lahko doseže delavec in delavka maksimalno dnevno plačo 34 Din še le po dopolnjenih 35 letih službe v monopolskem podjetju; in še to ni sigurno.

Res je, da so v pravilniku še nekakšne doklade, kakor: začasna doklada, družinska doklada in delovna doklada. Ali, kakšna korist od vseh teh doklad, ko oni veljajo za posameznike, a za ogromno večino so, kakor da niti ne obstojajo.

Delovno doklado (doklado na delo) dobi tisti delavec, ki soglasno navodila položi predpisani izpit. Dalje se daje lahko onim kvalificiranim delavcem, ki so podjetju potrebni, a jim po pravilniku določeni največji dnevni zaslužek I. kategorije ni dovoljen, da s tem poveča mezdo, ki jo je imel tak delavec drugod.

Začasna doklada bi se imela dati vsem starim delavcem in delavkam, katerih mezde so pri prevečanju novega pravilnika prizadete. To se pravi — imela bi se nadomestiti tista razlika v zaslužku, ki so ga imeli delavci in delavke pred pravilnikom. Kakor pa določajo navodila za sprovedbo pravilnika, se vidi, da vsi tisti delavci, ki bodo delali za akordno premijo, ne bodo dobivali take doklade.

Napredovanje v višjo stopnjo zaslužka se ne vrši avtomatsko, nego po dobri oceni. Oceno podpisuje direktor ali njegov zastopnik. Proti oceni »slab« se lahko vloži pritožba na upravo državnih monopolov. Ocena »slab« preprečuje napredovanje v višjo stopnjo za eno leto.

Po pravilniku in navodilu, kako se ima izvajati, se akordni sistem ukinja in se uvaja sistem dnevne z akordno premijo.

Kakor smo že prej povdarili, prejšnja dnevna delavca in delavke je bila odvisna od izdelane količine. Medtem je danes določena minimalna dnevna izdelava za 8urni delavnik. V služaju, da kdo ne doseže minimalne količine izdelave, se mu po pravilniku ima staviti rok največ mesec dni, da doseže potreben minimum, a v nasprotnem slučaju se mu odpove služba. V pogledu upeljave sistema akordne premije vidimo, da je ta sistem za delavstvo najslabši in nainesrečnejši.

Poleg tega, da se delavstvo pri tem sistemu maglo fizično izčrpa, ne daje to naporno delo tudi nobene materialne koristi. Z upeljavo tega sistema je namen delodajalca, da bi dosegel čimveč zaslužka za sebe, ker se delo za premijo plača mnogo manje kakor sicer, ko se dela normalno. Primer je viden iz sledečega: Minimal-

na dnevna izdelava za 8 ur: Flor de Havana 130 komadov. Akordna premija: Za 100 komadov 7 Din.

Osnovna tendenca tega pravilnika je v tem, da se z njim hoče predstaviti, kako so z njegovo odredbo interesi delavstva popolno zaščiteni, dasi se v praksi dosežajo popolnoma drugi rezultati. Določena minimalna izdelava je nastala kot rezultat prejšnje povprečne izdelave in zato sedanje dnevne delavca in delavke pri današnji minimalni izdelavi daleč zaostajajo za prejšnjo izdelavo in zaslužkom. Imamo že poročila, v katerih se slika, da delavke, ki delajo že dve leti v podjetju, ne morejo doseči potrebnega minimuma in da jim je radi tega dnevnicca od prejšnjih višjih zaslužkov padla danes na 17 dinarjev. Ako je stvar s starimi delavkami in delavci taka, kako je potem z novimi, ki komaj stopajo na delo v tovarni in kako bodo oni izdelavali potreben minimum?

Kako vzporedno z minimalno dnevno izdelavo gredo tudi dnevnicca, imajo za veliko večino delavstva predvidene maksimalne dnevnicca značaj nekaj fiktivnega, nekaj, kar se obljublja, a se ne daje. A da je to točno, se vidi po tem, da predvidene dnevnicce neče dobivati niti velika večina starih delavcev in delavk, a novi sploh nikoli.

Absolutno neopravičeno poslabšanje položaja delavcev in delavk monopolskih podjetij zahteva kakor socialno tako tudi moralno obvezo, da se uvedba tega pravilnika odloži. In to tem preje, ker je pri njegovi izdelavi pogažen § 39. Zaklona o zaščiti delavcev, ker isti pred sankcioniranjem ni bil predložen Delavskim zbornicam, ki bi se o tej zadevi posvetovali z zastopniki strokovnih organizacij monopolskih delavcev in delavk.

Anketa zainteresiranih bi bila razumljivo najboljša pot, da se doseže zadovoljstvo in zato tajništvo Deavske zbornice zahteva:

1. Da se odloži uvedba Pravilnika;
2. da se skliče anketa delavcev in delavk monopolskih podjetij, kjer se Pravilnik izpopolni in spremeni;
3. da se pred sankcioniranjem novega Pravilnika dostavi na mišljenje Delavskim zbornicam — kakor predpisuje zakon — in strokovnim organizacijam.

Sodružice in sodrugji, tudi mi zavedne tobačne delavke in delavci bodimo člani »Cankarjeve družbe«! Rok poteka, zato, kdor se še ni, naj se takoj vpiše. Zaupniki in zaupnice, storite svojo dolžnost in poberite članarino! Dobre proletarske knjige so nam potrebne in za članarino 20 Din letno nam jih »Cankarjeva družba« da.

ORGANIZACIJA TAPETNIKOV.

Člani vseh strokovnih organizacij so že vpisani kot člani »Cankarjeve družbe«. Gotovo ne boste zaostajali tudi Vi, sodrugji iz strokovne organizacije tapetniških pomočnikov. Za 20 Din letne članarine prejmete jeseni 4 zanimive in lepe knjige. Vpišite se, sodrugji!

HOTELSKI, KAVARNIŠKI IN GOSTILNIŠKI USLUŽBENCI.

»Cankarjeva družba« Vas vabi, da postanete tudi Vi, uslužbenci hotelov, gostiln in kavarn njeni člani. Članarina 20 Din ni velika in za to prejmete v jeseni 4 lepe knjige z bogato vsebino in slikami. Ne odlašajte, nego se vpišite takoj, ker čas je že kratek.

Razno.

Kongres »Svobode«, žarišče delavske kulture, se je vršil 12. maja 1929 ter pokazal, kako velike važnosti je ta naša kulturna centrala. Kongres je razpravljal z velikim elanom in delegati iz cele Slovenije so se vrnili v svoje kraje z novimi podkrepitvami in z zavestjo, da mora in bo »Svoboda« v novem letu še bolj razpela in razširila svoja krila. — Pozivamo vse strokovno organizirane sodruge in sodružice, da je potrebno in nujno, da so člani »Svobode«.

Potrebno knjigo za delavce je izdal Okrožni urad za zavarovanje delavcev in se imenuje: **Pomoč delavcem**. To so praktična navodila o pravicah in dolžnostih zavarovanega delavca in delavke, kako je postopati v slučaju obojenja in nezgode. Knjiga je pisana zelo poljudno in stane samo 4 Din. To knjigo si naj nabavi vsak delavec in delavka. Dobiva se pri upravnistvu »Delavca«. Denar se ima poslati naprej.

Človek — stroj.

Eksplotacija sile človeka je prignala znanost že tako daleč, da so se učenjaki lotili preračunavanja, kako deluje človeško telo in koliko sile uporabi za to ali ono delo. Prišlo je že tako daleč, da se trudi v Parizu — medtem ko izdelujejo v Ameriki že stroje, ki izvršujejo na telefonsko povelje razna človeška dela, tako rekoč strojne ljudi — tih učenjak, prof. Lefevre, že dolgo vrsto let, da bi natančno določil vse fizično delo, ki ga zmore človeško telo, rekli bi mehanske funkcije človeškega telesa. Francoska država je spoznala dalekosežnost Lefevreovih raziskovanj in mu je dala na razpolago vsa potrebna sredstva. Lefevreov laboratorij ali »Bijoeneryetski zavod« deluje že tri leta in je dal pobudo za osnivanje sličnih zavodov tudi drugod.

Lefevre izhaja z načela, da ni človeško telo nazadnje nič drugega nego kompliciran stroj, ki ga pa goni toplota kakor vse stroje. Toplota nastaja po zauživanju jedi in pijače, ki igrajo vlogo strojnega kuriva. Proizvajana toplota se spreminja v mehansko delo in to zopet v toploto. Ista količina toplote daje vedno isto količino dela in narobe. Delo izmerimo torej lahko, če izmerimo toploto, ki je potrebna za vzdrževanje telesa v različnih njegovih funkcijah.

Prvi, ki se je bavil s takšnimi merjenji, je bil ustanovitelj moderne kemije Lavoisier. Njegov merilnik »kalorimeter«, je bil nekakšna kovinasta puščica, v katero je zaprl miš. Telo miši je bilo obdano z ledom. Lavoisier je meril množino leda, ki se je staljal v dotiki z mišjo in je primerjal količino toplote, ki je stajala led, s količino po miši vdihanega kisika in zaužite hrane. Razumljivo, da uspehi tega primitivnega merjenja niso bili bogve kako točni.

Kakšnih 30 let pozneje pa je začel Američan Atwater meriti delo človeka z aparatom, ki je bil sestavljen po istem principu, samo popolnejši. Bila je to celica z dvojno steno, med obema stenama je krožila voda 0 stopinj C. V celico hermetično zaprti človek je dobival od zunaj telefonska povelja, kako naj se vede, n. pr. naj vstane, naj se vleže, naj opravi neko količino dela z vrtenjem posebnega kolesa. Kalorije vdihanega kisika in zaužite hrane je bilo mogoče natančno preračunati, istotako pa tudi toploto, ki jo je produciral človek v celici, saj ni bilo treba drugega nego preračunati segretje vode med dvojno steno; delo pa se je dalo ugotoviti po številu obratov kolesa v celici.

Na ta način so dognali razmerje med hrano, dihanjem in proizvedenim delom. Lefevre je bil prvi, ki je Atwaterove metode prenesel v Evropo.

Iz tega se delavec lahko prepriča, kako bi kapitalizem delavca rad postavil popolnoma na stališče stroja.

Kovinarji na Teznu in Mariboru.

Tajništvo posluje na Ruški cesti števil. 5 vsako nedeljo od 9. do 12. ure dopoldne in vsako sredo od 18. do 20. ure zvečer. Člani dobe istotam vse informacije.

Naročujte si le Puch kolesa

ki so najboljša! Dobe se po solidni ceni in tudi na obroke le pri trvdki

Jg. Vok, Ljubljana

Zavčarjeva ulica št. 7.

Svoji k svojim!

Delavski gospodar, delavska gospodinja kupujeta pri trvdkah, ki inserirajo v našem listu.

Popolnoma zastoni

dobi vsak prvovrsten trielektronski aparat, ki sprejema skoro vse evrop. oddajne postaje, kdor kupi naš prvovrsten kvalitetni zvočnik, ki ga dajemo po zmernih cenah. Samo kratko dobo za vpeljavo. Garancija: Kdor ni zadovoljen, dobi denar nazaj. Ne zamenjati s konkurenčnimi ponudbami! Zahtevajte nemudoma in brezplačno slike in prospekte. Dobava sledi tekom 10 dni po naročilu.

Fa. Graeb, Berlin-Pankow, Talstrasse 1a.

L. MIKUŠ, LJUBLJANA

M E S T N I T R G 1 5

Dežniki

Na malol U S T A N O V L J E N O 1 8 3 9

Posredovalnica za službe v Beogradu

Organizacija hiš. poslov Jugoslavije v Beogradu je osnovala svojo posredovalnico za službe. Vsi oni, ki žele stopiti v službo kot hišni posli v Beogradu, naj to javijo posredovalnici. Posredovanje se vrši brezplačno, samo za pismeni odgovor je potreba priložiti poštno znamko. Naslov: Organizacija Hišnih Poslov Jugoslavije, Beograd, Nema-njina 34 (II. nadstropje).